

Efteristiden og de første Mennesker.

Det Land, der nylig er blevet befriet for Isen, har dog set en Del anderledes ud end nutildags. Ikke alene har det været helt nøgent, blottet for alt, hvad der hedder Trævækst, men selve Overfladen har staaet med langt skarpere Konturer. Som den ses nu, fremtræder den i en mere afslidt Form, efter at den har henligget i saa lange Tidsrum udsat for Vindens og Vejrligets Indvirkning. Rundt omkring fandtes mange Vandhuller og Smaasøer, hvor der nu findes Moser. I de brede Aadale, der nu er opfyldt af Dynd og Tørv, og hvor Engfladerne strækker sig paa begge Sider af en forholdsvis lille Aa, bredte Vandet sig langt ud til Siderne som en stor og mægtig Flod. Sømosen ved Gelskov viser allerede ved Navnet, at her i ældre Tid har været Sø, der efterhaanden ved Tilgroning og Afvanding er blevet tørlagt.

Efter Isens Bortvigen, der maa antages at have fundet Sted i Tidsrummet 15000 - 10000 f. Kr., er Plantevæksten begyndt at brede sig og har dermed skabt Forudsætningen for et Dyreliv, der hurtigt er fulgt efter. I Mosernes Aflejringer findes Plantedele og Dyrelevninger, der gør det muligt at fastslaa, hvilke Planter og Dyr der fandtes paa Mosernes forskellige Udviklingstrin, og hvilke Svingninger de klimatiske Forhold samtidigt er undergaaet. Og ved Fund af Oldsager i Mosernes forskellige Lag er man i Stand til at skaffe Oplysninger om Tiden for Menneskenes Optræden og Bosættelse.

Fra den allertidligste Tid er der paa Øksenmosen Nord for Sallinge i Sommeren 1941 fundet en Skildpadde i ca. 3 Meters Dybde imellem et Kalklag og det nederste Lag Tørv, og for nogle Aar siden er der i samme Mose fundet en Rensdyrtak i Kalklaget under Tørven. Paa Kirkelunget er der 1873 fundet et Elsdyrhorn (3), og flere Steder er der fra Tid til anden fundet Takker af Kronhjort og andre Dyrelevninger i større og mindre Dybder.

Der er vel i og for sig intet i Vejen for, at Mennesker kan have optraadt her i Landet paa et langt tidligere Tidspunkt, længe forud for sidste Istids Afslutning. I de to Mellemistider, der ligger mellem første og anden og mellem anden og tredje Istid, kunde Landet godt tænkes at have været beboeligt. Men om Forholdene under første Mellemistid vides der dog saa lidt, at det er umuligt at danne sig nogen sikker mening om, hvorvidt Landet dengang egnede sig til Opholdssted for Mennesker. Derimod indeholder Aflejringerne fra anden Mellemistid Rester af Planter og Dyr, der har krævet saa megen Varme, at Mennesker

§

ogsaa har kunnet eksistere. Og da Isen under sidste Istid ikke naaede frem over den sydvestlige Del af Nørrejylland og den vestlige Del af Sønderjylland, er der heller intet i Vejen for, at Mennesker kan have optraadt i dette isfri Omraade under sidste Istid. Men endnu er der intet fundet, der viser dette.

Ret hurtigt efter, eller maaske før Isen helt var bortsmeltet, da Rensdyret allerede var indvandret, er Rensdyrjægeren vel fulgt efter. At han ikke var langt borte, viser to Bopladsfund fra Egnen nær Hamborg, der kan sættes til Tiden ca. 18000 - 16000 f.Kr., endnu længe før Isen havde forladt Danmark, og som indeholder primitive Flintredskaber og Dyreknogler, især af Rensdyr.

Men endnu var Klimaet for barsk til, at Rensdyrjægere kunde foretage andet end Strejftog ved Sommertid ind over den sydvestlige Del af Danmarks Omraade.

Klimaet.

Under Isens Afsmeltning og den nærmeste Tid forud for ca. 10000 f.Kr. har Klimaet været koldt, arktisk og tørt. Svarende hertil har Plantevæksten bestaaet af Dværgbirk, Polarpil og Rypelyng, der nu findes paa langt nordligere Breddegrader.

Derefter er Temperaturen steget. Af Plantevækster forekommer nu Birk, Asp og Enebær, og af Dyr indfinder sig Elsdyr, Bæver og Landbjørn. Men igen vender Kulden tilbage, Klimaet bliver paany arktisk med de arktiske Egenes Planter og Dyr: Dværgbirk, Polarpil og Rypelyng; Rensdyr, Ulv, Snehare og Rype. I denne Periode, der falder mellem ca. 10000 og 8000, viser sig de første Spor af Renjægerne med Økser af Rensdyrtak.

Paany foregaar der en Temperatursvingning. Det er nu forbi med den kolde Tid. Klimaet bliver tørt og efterhaanden temmelig varmt. Der foregaar en betydelig Landhævning, hvorefter Perioden kaldes Fastlandstiden. Østersøen bliver en Ferskvandssø. Birken naar sin største Udbredelse, hvorefter Fyrren bliver det herskende Træ. Senere breder Hasselen sig, og Eg og El begynder at vise sig. Af Dyr forekommer nu Urokse, Elsdyr, Kronhjort og flere andre. Den ældre Stenalders Maglemosekultur falder i denne Periode, der i Tid kan sættes til ca. 8000 - 5000.

Efter Fastlandstiden følger nu en Landsenkning, hvorunder Øresund og Bælterne lidt efter lidt dannes. Klimaet er i første Del varmt og fugtigt, i sidste Del varmt og tørt. Egen bliver efterhaanden det fremherskende Træ. Af Dyrearter findes Urokse og Elsdyr, der senere i Perioden forsvinder, medens Kronhjort, Raadyr og Vildsvin bliver almindelige, ogsaa Bjørnen optræder i denne Tid.

Arkæologisk strækker Perioden sig over Ertebølletiden (Køkkenmøddingetid) 5000 - 3000. Derefter kommer Yngre Stenalder 3000 - 1500, og Bronzealderen 1500 - 400 f. Kr.

I den følgende Tid bliver Klimaet mere koldt og fugtigt, senere mere tørt. Bøgen bliver det fremherskende Træ. Landet hæver sig paany til Nutidens Højde. Perioden omfatter Jernalderen 400 f.Kr. til 1000 e. Kr. og den følgende historiske Tid.

Oldtidsminderne.

Hvornaar de første Mennesker kan have vist sig inden for Hillerslev Sogns Grænser, er det umuligt at sige noget bestemt om. Men der er intet i Vejen for, at Mennesker kan have færdedes her lige saa tidligt som andre Steder i Landet, hvor deres Spor i fjerne Tider har kunnet paavises. Rensdyrjægere kan paa deres Jagt have strejft herind over i den allertidligste Tid ligesaavel som andetsteds, det er kun ikke ved Fund godtgjort, at de har været her paa deres Strejftogter eller har slaaet sig ned her for en kortere Tid under deres omstrejfende Tilværelse som Jægere og Samlere forud for den Tid, da der kan være Tale om en fast og varig Bosættelse.